

FÖRETAGAR ombudsmannen

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2006

2006 i korthet

Under året har 47 (35, 2005) fall anmälts till Företagarombudsmannen varav 14 (13) har publicerats. Fallen finns utlagda på hemsidan: www.dnv.se

Företagarombudsmannens styrelse har genomfört sex möten under året och arbetsutskottet har sammanträtt vid sex tillfällen.

Företagarombudsmannen har ingett remissvar till regeringskansliet.

Skriften "Första hjälpen – om dina anställda blir sjuka" har publicerats.

Företagarombudsmannen har svarat på Svenskt Näringslivs initiativ "Bäckström-kommissionen" och därvid avgivit yttrande innehållande observationer avseende företagarklimatet samt förslag på åtgärder för att förbättra detta.

Genom kontinuerliga kontakter med regeringskansliet har Företagarombudsmannen fortsatt arbetet för att den så kallade "luftspaltsregeln" skall avskaffas.

Företagarombudsmannen har lämnat juridiskt biträde i rättsprocesser av principiell betydelse för företagarklimatet.

OM FÖRETAGAROMBUDSMANNEN

Företagarombudsmannen är en del av tankesmedjan Den Nya Valfåden och arbetar för ett bättre företagarklimat i Sverige. Företagarombudsmannens uppgift är att ge uppmärksamhet och publicitet åt exempel på brister i villkoren för dagens företagare. Istället för att diskutera allmänna principer lyfter Företagarombudsmannen fram konkreta fall där företagande försvåras på grund av brister i lagstiftningen eller myndighetsutövning. Företagarombudsmannen, som även gör juridiska granskningar, fokuserar på lämplighetsbedömningar ur ett företagarperspektiv. Företagarombudsmannen har en styrelse som på ideell basis leder arbetet.

Styrelsen

Ordförande i Företagarombudsmannen är sedan starten 2000 Tommy Adamsson (vd Adamssongruppen). Övriga ledamöter är Patrik Engellau (ordförande Stiftelsen Den Nya Valfården), Thomas Gür (fri skribent och egenföretagare), Lars I W Jansson (vd och delägare i Wasa Express samt ledamot i Svenskt Näringslivs SME-kommitté), Nils-Eric Sandberg (redaktör), Edward Waller (tidigare auktoriserad revisor) och Monica Werenfels-Röttorp (konsult).

Jur kand Mårten Hylltner svarar för den dagliga verksamheten och till verksamheten är även informationschef Jonas Vikman knuten.

Utredningsarbetet

Företagare som upplever att de har drabbats av orimliga lagar eller andra tecken på dåligt företagarklimat kan anmäla detta till Företagarombudsmannen för utredning. När Företagarombudsmannen har tagit emot en anmälan görs inledningsvis en summarisk bedömning. I detta inledande skede avskrivs en stor del av ärendena. De vanligaste orsakerna är att ärendet är av civilrättslig karaktär eller att det på annat sätt faller utanför Företagarombudsmannens verksamhetsområde. Det förekommer också att anmälare återkallar sitt ärende inför publicering, något som naturligtvis respekteras. Företagarombudsmannen tar även på eget initiativ upp och prövar fall som är av intresse.

Under inledande utredning insamlas information och sakuppgifter som utvärderas. Företagare som anmäler fall har självfallet ett egenintresse i ärendet, vilket även gäller för motparten, exempelvis kommuner. Detta kan leda till partiska och felaktiga uppgifter. Företagarombudsmannens utredning fokuserar starkt på att komma fram till en objektiv bedömning. Det är en av våra allra viktigaste principer. Företagarombudsmannens trovärdighet bygger på att de uppgifter som redovisas är tillförlitliga.

I fallbeskrivningen redogörs för relevanta sakomständigheter och händelseförlopp. En första version tillställs normalt de inblandade parterna för möjlighet till yttrande. Därefter föredras fallet för styrelsen som efter bedömning beslutar om publicering. Ibland återremitteras fallen för kompletterande utredning.

När ett fall slutgiltigt bedömts och publicerats skickas fallbeskrivningen och bedömningen tillsammans med ett pressmeddelande till aktuella medier. Fallbe-

skrivning och bedömning läggs också ut på hemsida: www.dnv.se Mottagarna av pressmeddelandet utgörs främst av riks- och lokalmedia samt olika bransch- och organisationstidningar. Dessutom tillställs fallet andra som kan tänkas påverka situationen, såsom riksdagsledamöter, departement och myndigheter.

VERKSAMHETSÅRET 2006

Företagarombudsmannen är nu inne på sitt sjunde verksamhetsår. Under året har 47 fall inkommit och av dessa har 14 lett fram till publicering (att jämföra med 13 publicerade fall 2005). För att ett fall skall anses som anmält och bedömt krävs att så mycket information och fakta inhämtats i ärendet att det på fasta grunder har kunnat underkastas en preliminär bedömning.

Anmälningarna faller i huvudsak inom någon av nedanstående tre kategorier:

- Anmälningar gällande myndighetsutövning.
- Anmälningar gällande lagstiftning och regelsystem.
- Anmälningar av civilrättslig karaktär.

Fall av civilrättslig karaktär innebär att anmälaren legat i tvist med ett annat företag eller haft kritik mot ingångna avtal. Sådana fall tas inte upp.

En hjälpande hand

Att stå i kontakt med företagare under tiden deras fall utreds innebär många gånger att bistå med moraliskt stöd. Många företagare känner sig drabbade på ett personligt plan, inte minst i de fall där kommuner och andra myndigheter agerat på ett sätt som upplevs som kränkande. Dessa företagare känner sig inte sällan maktlösa och överkörda, utan möjlighet till upprättelse. Att Företagarombudsmannen kan ge dem rätt i moralfrågan utgör i vissa fall skillnaden mellan en enorm frustration och en rationell distans till situationen.

Många företagare hör av sig och har synpunkter och uttrycker allmän irritation över myndighetskrångel och regelsystem. Det är för oss tydligt att Företagarombudsmannen fyller en viktig funktion eftersom många företagare tar kontakt för att tala om olika frågor, även om detta oftast inte leder till utredningar.

Under året har Företagarombudsmannen lämnat juridiskt biträde vid ett antal juridiska processer av principiell betydelse för det svenska företagarklimatet. Viss juridisk upplysning har även lämnats i frågor av enklare art.

Första hjälpen – om dina anställda blir sjuka

Många företagare upplever att byråkratin i samband med sjukskrivningar är komplicerad och tar tid, särskilt om sjukfallet blir så långvarigt att det är aktuellt att göra en rehabiliteringsutredning. Under året togs handboken *Första hjälpen – om dina anställda blir sjuka* fram för att göra det lättare för arbetsgivare att hantera sjukskrivningar på rätt sätt. Boken behandlar sjukskrivningsprocessen steg för steg och innehåller även förslag till rutiner för att underlätta hanteringen av anställda som blir sjuka samt för att i möjligaste mån undvika långtidssjukskrivningar.

Arbetet för luftspaltsregelns avskaffande

Enligt "luftspaltsregeln" krävs för avdragsrätt i fråga om skåpbilar som används uteslutande i ett företags näringsverksamhet att det finns en luftspalt mellan förarutrymme och lastutrymme, vilket innebär att det i många fall är bilmodell istället för typ av bil eller användningsområde som avgör om ett företag medges avdrag för mervärdesskatt. För de företagare som nekas avdrag endast på grund av att deras skåpbil konstruerats utan luftspalt mellan förarutrymme och lastutrymme framstår regleringen som orättvis och utan verklighetsförankring.

Företagarombudsmannen har uppmärksammat problemet med luftspaltsregeln vid ett flertal tillfällen (FO-00-001, FO-01-012, FO-02-008 samt FO-02-016). I remissyttrande avseende Förslag till rådets direktiv med närmare regler om återbetalning av moms (Dnr: EUFi2005-5), avgivet de 18 april 2005 tillsammans med Sveriges Åkeriföretag, påtalade Företagarombudsmannen, Den Nya Valfärden återigen vikten av att luftspaltsregeln tas bort. Företagarombudsmannen har därefter haft ett flertal kontakter med regeringskansliet i frågan och därvid fått indikationer på att även regeringen har uppmärksammat problemet men att man för närvarande avvaktar det lagstiftningsarbete på mervärdesskatteområdet som för närvarande pågår inom EU.

Enligt Företagarombudsmannens mening är det av vikt att regeringen agerar i frågan och tar bort luftspaltsregeln även om EG-direktivet ännu inte har färdigarbetats. Att ta bort luftspaltsregeln skulle vara förhållandevis enkelt och det är högst osannolikt att regeln skulle behöva återinföras på grund av det kommande EG-direktivet. Företagarombudsmannen kommer därför att fortsätta verka för att luftspaltsregeln tas bort, helst under 2007.

Publicerade fall 2006

FO 2005-010, Bondens marknad riskerar hyreshöjning med 350 procent

Kommunfullmäktige i Stockholm beslutade om ett nytt avgiftssystem för upplåtelse av parker med mera. För Bondens egen Marknad på Östermalm innebar det en avgiftshöjning med 350 procent från 20 000 kronor till 76 000 kronor per år. Enligt den nya taxan kan avgiften dessutom vara densamma för ett arrangemang som varar en halvdag som för ett arrangemang i fyra dagar. Enligt Företagarombudsmannens mening är det orimligt att höja en kommunal taxa med 350 procent på ett bräde. Sådana kraftiga höjningar måste istället ske stegvis eftersom det annars finns en risk att företagare slås ut, inte bara på grund av den höjda avgiftsnivån i sig utan även på grund av den plötslighet med vilken den tillämpas. Företagarombudsmannen anser det även orimligt att ta ut en lika stor avgift för ett litet evenemang som pågår en halv dag som för ett större evenemang som pågår i fyra dagar.

FO 2005-017, Kroppefjälls spa.

Melleruds kommun drev, genom kommunens allmännyttiga bostadsföretag, Kroppefjälls hotell och spa. Kroppefjälls hotell och spa konkurrerade på den privata marknaden (i Mellerud finns ett antal hotellverksamheter) och hade som

Gotlands kommuns fastighetsaffärer kritiseras.

FOTO: DAGPHOTO

verksamhetsvision och affärsidé ”att bli marknadsledande i Dalsland för boende och konferenser”. Kroppefjälls hotell och spa drogs med förluster i mångmiljonklassen, vilka täcktes genom koncernbidrag från det kommunala bostadsföretaget.

Företagarombudsmannen anser att kommunala fastighetsbolag ska ägna sig åt att bygga och förvalta bostäder, inte åt spekulativa hotellaffärer i mångmiljonklassen. Enligt Företagarombudsmannens bedömning är det både olämpligt och i strid mot kommunallagen. I förevarande fall har dessutom Kroppefjäll överlevt endast genom att det kommunala fastighetsbolaget tillskjutit mångmiljonbelopp. Andra hotellanläggningar i kommunen har inte fått samma stöd och därmed har konkurrensen snedvridits. I slutändan har hyresgästerna i det kommunala fastighetsbolaget fått stå för kostnaden.

FO 2006-001, Olämpligt beslut om försäljning

Kommunstyrelsen i Gotlands kommun beslutade att som inriktning för den fortsatta planeringen skall gälla att kommunens förvaltning skall lokaliseras till Visborgs slätt samt att kommunen skall förhandla fram ett markanvisningsavtal med ett specifikt svenskt byggföretag i syfte att omvandla kommunens fastighetsbestånd i S:t Hanskvarteren i centrala Visby till främst bostäder.

Det förhållandet att endast ett enda företag var inbegripet i diskussionerna medför, enligt Företagarombudsmannens mening en snedvridning av konkurrensen i byggbranschen. Att begränsa antalet potentiella köpare till endast en medför dessutom en allvarlig risk att överlåtelsepriset blir lägre än fastigheternas verkliga värde. En sådan försäljning skulle vara olaglig enligt kommunallagen.

Enligt Företagarombudsmannens mening borde Gotlands kommun, istället för att göra upp med ett enda byggbolag, ha gått ut offentligt och bjudit in alla intressenter att delta. Då hade olika aktörer kunnat ge förslag på omvandling av fastigheterna utifrån kommunens önskemål. På det sättet hade konkurrensnedvidningen i byggbranschen undanvikits och kommunens invånare hade dessutom försäkras om att få en bra omvandling av fastigheterna till ett bra pris.

FO 2006-002, Otillåten markaffär av Karlstads kommun

Karlstads kommun köpte 48 000 kvadratmeter mark för 25 miljoner kronor av ett stort svenskt byggföretag. Därefter sålde kommunen marken samt ytterligare 22 000 kvadratmeter mark (det vill säga totalt 70 000 kvadratmeter) för samma pris, 25 miljoner kronor, till möbelföretaget. Bakgrunden till affären är att Karlstads kommun velat att möbelföretaget ska etablera sig i kommunen.

Enligt Företagarombudsmannens mening är fri och öppen konkurrens på lika villkor en förutsättning för ett bra företagarklimat. Även om kommunalt stöd till enskilda näringsidkare ibland kan ha vissa positiva effekter, medför kommunala stöd till enskilda näringsidkare ett snedvridande av konkurrensen. Otillåtna kommunala stöd till enskilda näringsidkare påverkar därmed företagarklimatet negativt.

I detta fall har kommunen antingen köpt marken för dyrt (av byggföretaget) eller sålt den för billigt (till möbelföretaget). Oavsett vilket utgör det ett exempel på en brist i företagarklimatet, eftersom konkurrensen snedvreds.

Studiefremjandet snedvrider konkurrensen på studiotjänster.

FOTO: KARIM HESHAM

FO 2006-003, Ny kritik mot BRT

Bergslagens räddningstjänst är ett kommunalförbund. Medlemmar i förbundet är Degerfors, Filipstads, Hällefors, Karlskoga, Kristinehamns och Storfors kommuner. Utöver sin ordinarie verksamhet, att hålla en för medlemmarna gemensam räddningstjänst i enlighet med vad som enligt lag åvilar respektive medlem, säljer kommunalförbundet larmtjänster på den öppna marknaden, både i och utanför medlemskommunerna.

Enligt Företagarombudsmannens bedömning strider Bergslagens räddningstjänsts försäljning av larmtjänster mot både lokaliseringsprincipen och förbudet mot spekulativ näringsverksamhet i kommunallagen. Bergslagens räddningstjänst ska ägna sig åt räddningstjänst, inte åt att sälja larmtjänster på den privata marknaden. Särskilt allvarligt är att statliga Konkurrensrådet redan för sex år sedan kritiserade Bergslagens räddningstjänst och uppmanade räddningstjänsten att upphöra med den olagliga försäljningen av larmtjänster. Ändå fortsätter räddningstjänsten med försäljningen.

FO 2006-005, Folkhögskolans lunchservering olämplig och olaglig

Vindelns folkhögskola ligger i Vindeln och drivs av Västerbottens läns landsting. Elever på Vindelns folkhögskola erbjuds möjlighet till boende på internat. Skolan har ett kök som, enligt skolans hemsida, serverar underbar mat. Folkhögskolans kök serverar inte bara lunch till skolans elever och personal, även allmänheten är välkommen.

Enligt Företagarombudsmannens bedömning strider lunchserveringen mot kommunallagen. Det är helt enkelt inte är en uppgift för landstinget (som äger skolan) att bedriva lunchserveringen till allmänheten. Landstinget ska ägna sig åt kommunal verksamhet och inte åt att konkurrera med lokala lunchrestauranger.

Företagarombudsmannen anser vidare att folkhögskolans lunchservering är olämplig då den medför en snedvridning av konkurrensen på den lokala marknaden för lunchserveringar eftersom en privat näringsidkare aldrig kan konkurrera på lika villkor med en offentligt finansierad verksamhet.

FO 2006-006, Studieförbundets studio snedvrider konkurrensen

Studieförbundet är ett partipolitiskt, fackligt och religiöst obundet studieförbund med uppgift att bedriva idéburen folkbildningsverksamhet, främst inom natur-, djur-, miljö- och kulturområdet. I Skåne och Blekinge utgörs den övervägande delen av Studieförbundets intäkter av skattemedel i form av bidrag.

I Helsingborg driver Studieförbundet en inspelningsstudio som bland annat hyrs ut till allmänheten. Därmed agerar Studieförbundet på den allmänna marknaden, med bidragen från kommunen i ryggen. Med de offentliga bidragen i botten kan Studieförbundet hålla låga priser på sina studiotjänster, i vissa fall 50 procent under konkurrenternas pris. Agerandet är olämpligt eftersom det snedvrider konkurrensen på marknaden för studiotjänster.

FO 2006-007, Fel av SVT att försöka ta dubbelt betalt för Fotbolls-VM

SVT krävde, tillsammans med TV4, restauranger på 15 000 kronor om de visade Fotbolls-VM. I brevet stod det att den som visar VM utan att betala begår brott

och kommer att drabbas av rättsliga åtgärder. SVT:s anslagsvillkor säger dock att bolagets sändningar ska vara tillgängliga utan betalning utöver TV-avgiften. SVT får således inte ta dubbelt betalt, något som även dåvarande kulturministern konstaterade. SVT kringgick då förbudet genom att istället låta TV4 kräva in avgiften.

Precis som alla andra TV-innehavare måste företagare betala TV-avgift. Att de därmed har samma rätt som alla andra att ta del av SVT:s utbud utan andra kostnader borde, enligt Företagarombudsmannens mening, vara självklart. Varför skulle de annars vara tvingade att betala TV-avgiften?

Företagarombudsmannen anser vidare att det var olämpligt av SVT och TV4 att kräva extra betalning av de företagare som avsåg visa bolagens sändningar från Fotbolls-VM, särskilt som dessa krav utgjorde ett avsteg från vad som tidigare gällt samt ställdes förhållandevis nära inpå evenemanget ifråga. Om svenska företagare framöver kan bli tvungna att betala två gånger (både TV-licens och extra avgifter) för SVT:s sändningar utgör det en brist i företagarklimatet.

FO 2006-008, Skatteverket drev process om 95 kronor – och förlorade

En taxiåkare överklagade Skatteverkets beslut att påföra trängselskatt för en bil som var godkänd som taxi men ännu inte införd i vägtrafikregistret som taxi. Länsrätten ansåg att beslutet att påföra trängselskatt var uppenbart oskäligt och gav taxiåkaren rätt. Skatteverket nöjde sig inte med utslaget, utan överklagade domen till kammarrätten som avlog Skatteverkets överklagande.

Med en företagervänlig inställning hade Skatteverket redan från början medgett taxiåkaren den befrielse från trängselskatt som domstolarna sedermera förordnade om. Skatteverkets agerande i denna fråga får dessutom, enligt Företagarombudsmannens mening, anses samhällsekonomiskt tveksamt. Att driva en rättsprocess om 95 kronor mot en enskild företagare, med allt vad det innebär i kostnader och tidsåtgång för företagaren, för att skapa klarhet kring tillämpningen av en lag som man vet inte längre kommer att gälla när utfallet kan förväntas utgör enligt Företagarombudsmannen både en brist i företagarklimatet och ett missbruk av offentliga resurser.

Om Skatteverket ansåg att länsrättens dom utgjorde ett problem, eller att rättslaget var oklart i detta avseende, borde verket istället ha agerat för ett förtydligande i lagen för det fall försöket med trängselskatt i framtiden kommer att permanentas. Detta hade varit en betydligt mer företagervänlig inställning från Skatteverkets sida.

FO 2006-009, Trafikskola drabbad när polisen slog till mot Pirate Bay

När polisen slog till mot den omstridda hemsidan Pirate Bay i maj 2006 slogs även en trafikskolas hemsida ut. Polisen gjorde en räd mot ett webhotell och beslagtogs ett stort antal servrar. I beslaget ingick även servern med trafikskolans hemsida och vid tiden för tillslaget hade trafikskolan en annonskampanj kopplad till hemsidan. Även teoriprovet och tidsbokning sker till stor del via hemsidan. Trafikskolan var inte föremål för polisens utredning.

Enligt Företagarombudsmannens mening ska ett företag inte behöva drabbas ekonomiskt av att polisen gör en räd mot ett annat företag. Skulle visa sig att

Mårten Hyltner, företagarbudsman

FOTO: A EK

de drabbade företagen enligt gällande regelsystem inte kan bli ersatta för den skada de lidit i anledning av polismyndighetens beslag anser Företagarombudsmannen att det bör ske en översyn av gällande reglering för att utreda huruvida den kan göras mer företagervänlig.

FO 2006-010, Regeringen Persson hycklar om könskvoteringen

Regeringen Persson tillsatte en utredning om könskvotering i bolagsstyrelser. Enligt utredarens förslag skulle aktiemarknadsbolag och helägda statliga företag omfattas av regler om könskvotering i styrelserna. Kvoteringsreglerna skulle endast omfatta de styrelseledamöter som utse av bolagsstämman. Arbetstagarrepresentanter undantogs således från kravet på en jämn könsfördelning. Beträffande kommunala aktiebolag angavs i promemorian att dessa inte bör könskvoteras eftersom detta skulle kunna leda till svårigheter för de politiska partierna. Enligt utredarens mening kunde det heller inte uteslutas att ”man genom en sådan framtvungad omplaceringsstrategi också riskerar en kvalitetsförsämring, både i nämnderna och i styrelserna.”

Regler om könskvotering i bolagsstyrelser begränsar aktieägarnas rätt att till styrelseledamöter utse de personer för vilka de känner störst förtroende och utgör därmed ett ingrepp i äganderätten. Det finns också en risk att ett företags utveckling påverkas negativt om dess ägare vid bestämmandet av styrelsens storlek och sammansättning samt vid utseendet av styrelseledamöter har att göra andra hänsynstaganden än vad de tror är bäst för bolaget och bolagets utveckling. Dessutom skulle det vara hyckleri att ställa större krav på näringslivet än på offentlig sektor och politiska organisationer. I utredningen undantas till exempel fackrepresentanter och kommunala bolag från kvoteringskravet. Dessutom var endast 3 av de 17 generaldirektörer regeringen utsåg under året kvinnor.

Företagarklimatet omfattar inte bara lagar och regeltillämpning utan även hur företagare runt om i landet upplever sin situation. Därför utgjorde redan den signal regeringen Persson sände till svenska företagare då den övervägde att ställa högre krav på näringslivet att uppfylla politiska mål, såsom jämställdhet mellan könen, än vad staten var beredd att ställa på det offentliga och offentligt ägda organ en brist i det svenska företagarklimatet. För det fall reglerna hade genomförts skulle dessa ha utgjort ett ingrepp i äganderätten och därmed en ytterligare försämring av det svenska företagarklimatet.

FO 2006-011, Fel att företag krävs på 25 000 kronor för sen blankett

Ett markentreprenadföretag hyrde cirka 10 000 kvadratmeter mark av Växjö kommun för att lagra jord och grus som behövs i verksamheten. Av nyttjanderättsavtalet mellan kommunen och företaget, undertecknat i juli 2005, framgår vilken verksamhet företaget skulle bedriva på marken samt vilka villkor kommunen ställt upp. I september 2006 påfördes företaget en miljösanktionsavgift om 25 000 kronor. Orsaken var att företaget hade börjat lagra grus och matjord utan att först skicka en blankett om detta till kommunens miljöförvaltning.

Syftet med anmälningsplikten är att tillsynsmyndigheten (kommunen) skall få möjlighet att i förväg ta ställning till om den anmälda verksamheten eller åtgärden kan godtas från hälso- och miljösynpunkt och om några särskilda krav på försiktighetsmått behöver ställas eller om förbud behöver meddelas. I det här fallet har dock kommunen hela tiden känt till, och i nyttjanderättsavtalet även reglerat, bolagets verksamhet på den uthyrda marken. Mot bakgrund av syftet med anmälningsplikten bör det därför, enligt Företagarombudsmannens mening, bedömas som uppenbart oskäligt att ta ut miljösanktionsavgift.

En förutsättning för ett gott företagarklimat är att kommuner och andra myndigheter i så stor utsträckning som möjligt ser positivt på företagande och underlättar för företagare. Enligt Företagarombudsmannen har företagare, och andra enskilda, rätt att förvänta sig att kommunens enheter kommunicerar med varandra. I förevarande fall verkar detta inte ha skett. Istället har ett företag drabbats av en miljösanktionsavgift på grund av att en del av kommunen inte känner till vad en annan del av kommunen gör. Detta utgör, enligt Företagarombudsmannens mening, en brist i företagarklimatet i Växjö kommun.

FO 2006-012, EU-förordning slår hårt mot små åkerier

Europeiska kommissionen har tagit fram ett förslag till EG-förordning för att förhindra terroristdåd vid landtransporter av produkter mellan tillverkare och grossist. I kommissionens förslag anges att aktörerna i försörjningskedjan skall bli ansvariga för skyddet i deras verksamhet i godstransporten i Europa. Enligt kommissionens egna utredningar kommer förslaget i genomsnitt kosta små åkerier drygt 450 000 kronor att införa och därefter 360 000 per år i underhåll.

Enligt Företagarombudsmannens mening speglar kommissionens förslag en oroande utveckling som även kan skönjas i Sverige, nämligen att övervältra det ekonomiska eller faktiska ansvaret för uppgifter som rätteligen bör ankomma på staten till enskilda företagare. I detta fall statens ansvar att skydda samhället mot terroristattacker. Företagarombudsmannen bedömer det vidare osannolikt att kommissionens förslag kan leda till någon avgörande, om ens någon, förbättring av skyddet mot terroristattacker i transportsektorn eller i samhället i övrigt. Vad som däremot är klart är att den av kommissionen föreslagna förordningen är mycket kostsam samt att detta kommer att drabba främst småföretagare.

FO 2006-013, Olämplig, på gränsen till olaglig, Östersunds kommun får kritik för Stadsdel Norr-affären

Sommaren 2006 sålde Östersunds kommun I5:s gamla kasernområde till ett privat byggbolag i samband med Stadsdel Norr-affären. Priset sattes till 5,50 kronor

per kvadratmeter. Mot bakgrund av att försäljningen av fastigheten skedde utan att något öppet anbudsförfarande tillämpades och utan att någon oberoende värdering gjordes kan det med fog befaras att överlåtelsen skedde till underpris. Om så är fallet utgör överlåtelsen ett otillåtet stöd från kommunen till byggbolaget, vilket snedvrider konkurrensen och därmed utgör ett avsteg från ett gott företagarklimat. Kommunens förfaringssätt har dessutom medfört att endast ett företag fått möjlighet att göra affär genom köpet och exploateringen av kommunens mark. Även detta utgör en snedvridning av konkurrensen och försämrar därmed företagarklimatet.

Enligt Företagarombudsmannens mening borde Östersunds kommun istället ha tillämpat ett öppet anbudsförfarande där olika företag i konkurrens erbjuds möjlighet att presentera förslag till köp och exploatering av den aktuella marken. Med en sådan lösning hade alla företag erbjudits samma möjlighet att göra affär och kommunen hade därigenom kunnat försäkra sig om dels en ur samhällsbyggnadssynpunkt så bra markanvändning som möjligt, dels att skattebetalarnas medel inte förlösas genom att kommuninvånarnas egendom säljs för billigt.

Genomslaget för ombudsmannens verksamhet

Företagarombudsmannens publicerade utredningar har fått ett bra genomslag i media, främst i lokal- och regionalmedia men även på riksplenet. Under 2006 har ombudsmannen haft sitt största genomslag i media sedan starten år 2000.

I vissa fall är det svårt att se konkreta resultat av Företagarombudsmannens arbete. Vi kan dock med glädje notera att efter ombudsmannens kritik är det mycket sällan en myndighet blir anmäld en andra gång för samma typ av beteende. Det finns också några mer handfasta exempel på förändringar efter det att Företagarombudsmannen framfört kritik i ett ärende.

Miljözon

I FO 2005-001 kritiserade Företagarombudsmannen den tidigare utformningen av regelverket för miljözon. Enligt Företagarombudsmannens mening var regelsystemet krångligt och saknade dessutom koppling till fordonens emissionsnivåer.

Den 23 november 2006 beslutade regeringen om nya regler för färd i miljözon. Grundtanken med de nya bestämmelserna är att ju högre utsläppskrav ett fordon uppfyller, desto längre tid får det användas i miljözonerna. Tunga fordon som drivs på diesel och som tillhör Euroklasserna 2 och 3 får föras i miljözonerna i åtta år från första registrering, medan fordon som uppfyller utsläppskraven för Euroklasserna 4 och 5 får föras där till och med år 2016 respektive 2020. Miljözoner finns för närvarande i Stockholm, Göteborg, Malmö och Lund. I och med de nya reglerna har det tidigare systemet med tillståndsansökningar i var och en av de kommuner en åkare vill trafikera tagits bort. De nya reglerna, som trädde i kraft den 1 januari 2007, är därmed i linje med de förändringar Företagarombudsmannen efterfrågade i FO 2005-011.

Trängselskatt

I FO 2005-003 och FO 2005-008 kritiserade Företagarombudsmannen utformningen av lagen om trängselskatt. Sammanfattningsvis avsåg Företagarom-

budsmannens kritik främst följande förhållanden; sättet för betalning av skatten (främst den korta betalningsfristen), avdragsförbudet i samtliga inkomstslag (vilket strider mot gällande skatterättsliga principer) samt den godtyckliga uppdelningen mellan avgiftsplikt respektive avgiftsbefrielse.

Genom en lagändring som trädde ikraft den 1 juni 2006 förlängdes tidsfristen för betalning av trängselskatt från 5 till 14 dagar efter passage. Inför återinförandet av trängselskatter i Stockholm har regeringens utredare, Carl Cederschiöld, förordat att avgifterna skall kunna betalas månadsvis via autogiro samt att de skall bli avdragsgilla. Samtliga förändringar är därmed i linje med Företagarombudsmannens synpunkter i FO 2005-003 och FO 2005-008.

Anmälan till EU-kommissionen angående olovligt statsstöd

I slutet av 2005 anmälde Företagarombudsmannen och Den Nya Valfärden Sverige till EU-kommissionen. Anmälan rör Åre kommuns försäljning av mark till Konsum för 2 miljoner kronor trots att konkurrenten Lidl hade bjudit 6,6 miljoner kronor för samma mark (se FO 2005-007). Enligt anmälan utgör försäljningen ett olagligt statsstöd enligt artikel 87 (1) i EG-fördraget.

Den 19 juli 2006 beslutade EU-kommissionen att, i anledning av anmälan, inleda ett så kallat formellt granskningsförfarande enligt artikel 88.2 i EG-fördraget. Som skäl för beslutet angavs bland annat följande.

På grundval av tillgängliga uppgifter verkar det troligt att det pris Konsum betalade för marken låg under marknadsvärdet och att offentliga medel därmed har använts. Det påstådda stödbeloppet på 4,6 miljoner kronor (nuvärde 495 268 euro) överskrider det tak på 100 000 euro som fastställs i kommissionens förordning nr 69/2001 av den 12 januari 2001 om tillämpningen av artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget på stöd av mindre betydelse.

Anbuden från Konsum och Lidl verkar vara direkt jämförbara och inga särskilda villkor verkar vara kopplade till Lidls anbud. Höjningarna av försäljningspriset efter det att Lidl tillkännagav sitt anbud stödjer denna preliminära slutsats. Försäljningen av marken har inte gjorts i enlighet med bestämmelserna i kommissionens meddelande om inslag av stöd vid statliga myndigheters försäljning av mark och byggnader.

Försäljningen av marken godkändes av kommunstyrelsen i Åre den 5 oktober 2005. Försäljningen anmäldes inte till kommissionen. Därför anser kommissionen preliminärt att Sverige underlåtit att uppfylla sin skyldighet att, i enlighet med artikel 88.3 i EG-fördraget, i god tid informera kommissionen så att den kan lämna synpunkter på eventuella planer på att bevilja eller ändra stöd. Stödåtgärden måste därför behandlas som olagligt stöd.

Kommissionen anser att det är sannolikt att det vid försäljningen av marken förekom statligt stöd enligt artikel 87.1 i EG-fördraget. Kommissionen hyser också allvarliga tvivel på om det eventuella statliga stödet är förenligt med EG-fördraget.

EU-kommissionen har således på föreliggande material gjort samma bedömning som Företagarombudsmannen, nämligen att Åre kommuns markförsäljning till Konsum innefattade ett olagligt stöd från kommunen till Konsum. EU-kommissionens slutliga beslut i ärendet kan väntas någon gång under 2007.

FOTO: DE MEYER

EU-kommissionen granskar Åre kommun,
efter anmälan från Företagarombudsmannen.

Kroppefjäll hotell- och spa

I FO 2005-017 (se sidan 6) kritiserad Företagarombudsmannen Melleruds kommun som, genom ett kommunalt allmännyttigt bostadsföretag, drev Kroppefjälls hotell och spa i konkurrens med privata hotellrörelser i kommunen. Verksamheten har nu utarrenderats till ett privat bolag.

Könskvotering i bolagsstyrelser

I FO 2006-010 (se sidan 11) kritiserade Företagarombudsmannen departementspromemorian ”Könsfördelningen i bolagsstyrelser” (Ds 2006:11). Både statsminister Fredrik Reinfeldt och integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni har därefter uttalat att de i departementspromemorian föreslagna lagstiftningsåtgärderna inte kommer att genomföras. Något formellt regeringsbeslut avseende promemorians förslag har dock ännu inte fattats.

FRAMTIDSUTSIKTER

Allmänna observationer

Det verkar råda stor samstämmighet om att det är i de små och medelstora företagen som framtidens tillväxt ligger. Från politiker talas det dessutom om vikten av att förbättra företagandets villkor. Trots detta har Företagarombudsmannen inte kunnat se någon minskning när det gäller olämpliga beteenden från det offentliga sida. Detta är oroväckande och tyder på att politikerna, trots fina ord och goda föresatser, inte prioriterar företagarklimatet tillräckligt högt. 2006 var valår och Sverige fick en ny regering. Även många svenska kommuner bytte politiskt styre. Vilken inverkan det nya politiska landskapet kommer ha på företagarklimatet återstår att se. Företagarombudsmannen upplever dock att kontakten med den nya regeringen är god, bland annat deltog, under perioden 2003-2005, fyra av ministrarna i de av ombudsmannen, anordnade Företagar-rådslagen.

Arbetsrätten

För företagare med anställda utgör arbetsrätten en väsentlig del av företagarklimatet. På detta område förefaller emellertid regeringen, åtminstone för närvarande, inte vara beredd att göra några egentliga förändringar. Det är olyckligt. Särskilt oroväckande är att företrädare för regeringen dessutom ger uttryck för uppfattningen att den svenska arbetsrättsliga regleringen inte heller behöver förändras. Enligt Företagarombudsmannens mening är det nämligen helt nödvändigt med förändringar av den svenska arbetsrätten om ett gott företagarklimat skall kunna uppnås i Sverige.

Föreningsrätten är en av de grundläggande mänskliga rättigheterna. I denna rätt ligger dels rätten att organisera sig, dels rätten att stå utanför organisationer man inte vill delta i. Legitimiteten för fackliga stridsåtgärder ligger i att fackföreningarna representerar sina medlemmar och att åtgärderna vidtas för att gentemot arbetsgivaren tillvarata dessa medlemmars intressen.

I MBL finns redan idag en regel (41 b §) enligt vilken arbetstagare inte får vidta eller delta i stridsåtgärd som har till ändamål att kollektivavtal skall träffas med ett företag som inte har några arbetstagare eller där bara företagaren eller företagarens familjemedlemmar är arbetstagare och ensamma ägare. Denna regel bör utsträckas på så sätt att det inte heller är tillåtet för ett fackförbund att inleda stridsåtgärder gentemot en arbetsgivare där fackförbundet inte har några medlemmar.

Om samtliga arbetstagare hos en viss arbetsgivare har valt att inte vara med i ett visst fackförbund, på grund av att de inte anser fackförbundets kollektivavtal fördelaktigt eller av andra orsaker, har ingen av fackförbundets medlemmar intressen som behöver tillvaratas gentemot denna arbetsgivare och därmed saknar de stridsåtgärder fackförbundet vidtar gentemot arbetsgivaren legitimitet.

Vidare bör det införas en proportionalitetsregel i MBL så att syftet med en stridsåtgärd samt dess omfattning måste stå i proportion till dess konsekvenser, det vill säga dess effekter för företaget, anställda samt tredje man.

Företagarombudsmannen anser även att det krävs förändringar i lagen om anställningsskydd. Nuvarande regler om anställningsskydd, starkt kopplade till anställningstid, skapar instängningseffekter som gör arbetsmarknaden statisk, inte på grund av att alla arbetstagare redan har sitt drömjobb, utan på grund av att en så stor del av anställningstryggheten går förlorad vid byte av arbetsgivare. Utöver minskade möjligheter till personlig och yrkesmässig utveckling genom byte av arbetsgivare och arbetsuppgifter för arbetstagare innebär reglerna även att arbetsgivarnas möjlighet att genom goda arbetsvillkor och intressanta arbetsuppgifter konkurrera om den mest lämpade arbetskraften minskar. Detta gäller särskilt för mindre och nyetablerade företag, vilka på grund av sin storlek eller korta historia kan komma att betraktas som riskabla arbetsgivare.

Ett gott företagarklimat kräver vidare att det inte är för svårt att avsluta ett anställningsförhållande vid omorganisationer, förändrade förhållanden eller då en anställd visar sig vara fel person för arbetet. Det kan i detta avseende noteras att ju mindre statisk arbetsmarknaden är desto lättare blir det för arbetstagarna att hitta och få anställningar som passar dem.

När det gäller de så kallade granskningsarvodena vissa fackföreningar tar ut av även från arbetstagare som inte vill vara med i facket, och som arbetsgivarna dessutom tvingas administrera, är det efter Europadomstolens dom den 13 februari 2007 uppenbart att det inte bara är lämpligt att förbjuda dessa utan även att den svenska staten har en konventionsenlig skyldighet att tillse att systemet ändras. Mot den bakgrunden är det uppseendeväckande att regeringen (åtminstone såvitt framgår av arbetsmarknadsdepartementets pressmeddelande den 13 februari 2007) inte har för avsikt att vidta åtgärder för att tillse att kränkningen av oorganiserade arbetstagares rättigheter inte fortgår, utan istället avser förlita sig på att fackföreningarna och arbetsgivarna själva tillser detta.

Regelkrånglet

Den nya regeringen förefaller ta företagarnas problem med det administrativa krånglet på allvar. Det uttalade målet är att minska företagens administrativa kostnader för samtliga statliga regelverk med minst 25 procent fram till hösten

2010. Det finns därmed goda möjligheter att få gehör för regelförenklingsförslag. Företagarombudsmannen kommer i detta avseende att särskilt verka för:

- att de så kallade 3:12-reglerna avskaffas,
- att luftspaltsregeln tas bort (se FO-01-012, FO-02-008, FO-02-016),
- att reklamskatten avskaffas (se FO 2005-006),
- att undantag för företag med färre än 50 anställda införs i 19 a § MBL (se FO 2005-009), samt,
- att reglerna om personalliggare avskaffas (se FO 2005-011).

Osund konkurrens

Ett annat problem som Företagarombudsmannen har riktat, och även fortsättningsvis kommer att rikta, särskild uppmärksamhet mot är kommuner och andra myndigheter som snedvrider konkurrensen, dels genom att själva verka på den privata marknaden (se exempelvis FO 2005-017, 2006-003 och FO 2006-005), dels genom att ge stöd riktade till enskilda näringsidkare som myndigheten, eller snarare dess företrädare, av någon anledning vill gynna (se exempelvis FO 2005-007, FO 2005-016 och FO 2006-002).

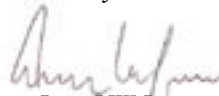
I detta avseende utgör offentlig verksamhet som bedrivs i annan form än förvaltningsform (oftast aktiebolag) ett stort problem. Offentligt ägda aktiebolag har en tendens att uppfatta sig själva som vanliga näringsdrivande företag. Detta innebär att dessa bolags fokus ofta ligger på att generera vinster åt sina ägare (normalt staten eller någon kommun) snarare än på det som borde vara verksamhetens mål, nämligen att agera för att tillgodose allmännyttiga behov i samhället. Ombudsmannen har till och med stött på kommunala aktiebolag som haft det som uttalad målsättning ”att bli marknadsledande”. Att bolagisera offentliga verksamheter är olämpligt även i ett demokratiperspektiv eftersom det medför minskad öppenhet och insyn i den offentliga verksamheten samt att ett stort antal beslut undantas möjligheten till laglighetsprövning enligt kommunallagen.

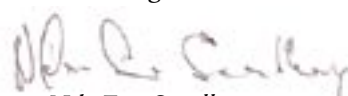
Det förhållandet att näringsministern har uttalat att en lagrådsremiss för att förhindra kommunal osund konkurrens är under utarbetande är glädjande och tyder på att regeringen har fått upp ögonen för problemet. Det återstår dock att se vad som utkommer av detta initiativ och Företagarombudsmannen avser även fortsättningsvis uppmärksamma och motverka fall av osund konkurrens.

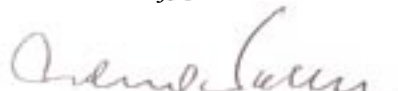
Stockholm den 13 mars 2007

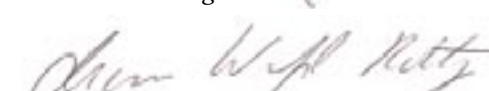

Tommy Adamsson (ordf.)

Patrik Engellau   Thomas Gür

Lars I W Jansson

Nils-Eric Sandberg

Edward Waller

Monica Werenfels-Röttorp

*Företagarombudsmannen, en del av tankesmedjan Den Nya
Välfärden, verkar för ett bättre företagarklimat i Sverige genom
att uppmärksamma konkreta exempel på brister däri.*

den
nya
välfärden

www.dnv.se | info@dnv.se | 08-545 038 10